

**ANKARA ÜNİVERSİTESİ SAĞLIK BİLİMLERİ FAKÜLTESİ
ÖĞRENCİLERİNİN EBELİK VE HEMŞİRELİK BÖLÜMLERİNİ
SEÇME NEDENLERİ**

**ANKARA UNIVERSITY FACULTY OF HEALTH SCIENCES
STUDENTS' REASONS FOR SELECTING MIDWIFERY AND
NURSING DIVISIONS**

Doç. Dr.Sibel İLHAN-ERKAL¹,

Dr. Ayşe Saba YALÇIN²,

Dr. Behire SANCAR³

ÖZET

Üniversite eğitimi genç bireylerin meslek adayları ve meslek üyeleri ile iletişim kurabilecekleri bir ortam oluşturmasının yanı sıra, öğrencilerin sosyalleşmesinde oldukça gereklidir. Son yıllarda öğrenciler sağlık mesleklerini daha çok tercih etmektedir. Hemşirelik ve ebelik eğitiminin seçilmesinde demografik faktörlerin önemli olduğuna ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Mesleki eğitimin seçiminde psiko-sosyal faktörler de etkili olmaktadır. Bu çalışma, öğrencilerin ebelik ve hemşirelik eğitimini seçme nedenlerini ve bu konuda yıllara göre farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla planlanmıştır. Çalışma evrenini Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik ve Hemşirelik Bölümünde okuyan birinci sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçilmemiş, tüm öğrenciler çalışma kapsamına alınmıştır. Veriler anket formu ile toplanmıştır. 1999-2002 yılları ve 2005-2008 yılları arasında öğrencilerin ebelik ve hemşirelik eğitimini seçme nedenlerine bakıldığında ilk üç sırada "puan uygunluğu", "iş imkanı" ve "insanlara yardımı sevme" şeklinde sıralandığı görülmektedir. Bu sıralama ebelik öğrencilerinde yıllara göre farklılık göstermezken, hemşirelik öğrencilerinde 1999-2002 yılları arasında sıra ile "puan uygunluğu" (%41.7), "insanlara yardımı sevme" (%28.2), "iş imkanı" (%14.4) iken, 2005-2008 yılları arasında bu sıralama "iş imkanı" (%40.0), "insanlara yardımı sevme"

¹ Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü,
e-posta: serkal@ankara.edu.tr

² Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Hemşirelik Bölümü,
e-posta: saba_yalcin@mynet.com

³ Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik Bölümü
e-posta: bsancar@hotmail.com,

(%26.0), “puan uygunluğu” (%15.2) olarak yer almıştır. Çalışmada 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında bölümlerine kaydolun ebeklik öğrencileri arasında mesleki eğitimi seçme nedenleri sıralaması değişmezken, hemşirelik öğrencilerinde değiştiği belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, ebeklik, hemşirelik eğitimi, ebeklik eğitimi

ABSTRACT

University education not only creates an atmosphere where young people can communicate with the professionals but also helps them to socialize. In recent years, the rate has increased students' choice of health professions. There are some researches proving that the choice in nursing and midwifery is directly related to demographic factors. The psychosocial factors in selection of professional education is also important. This study is planned for defining the selection reasons of midwifery and nursing as a profession and for determining the differences of this selections according to years. All first year students studied at Ankara University Faculty of Science Midwifery and Nursing Department are the population of this study. Unselected sample of the study, all students enrolled in the study. The data were collected by the questionnaire. Between 1999-2002 and 2005-2008, as the reason for choosing education in midwifery and nursing students, the top three reasons are: “ the “adequate mark”, “job opportunity” and “the will to help people”. That order does not differ for midwifery students but in 1999-2002 the proportions of these reasons for nursing students are: “adequate mark” (41.7%), “the will to help people” (28.2%) and “job opportunity” (%14.4); the order of these proportions changed between 2005-2008 and became: “job opportunity” (40.0%), “the will to help people” (26.0%) and “the adequate mark that they get in ÖSS” (15.2%). With this study we found out that the order of the selection reasons for midwifery students didn't change between 1999-2002 and 2005-2008 but it has changed for nursing students.

Key Words: Nursing, midwifery, nursing education, midwifery education.

Doğu Anadolu Bölgesi'nde beş üniversiteden seçilen 1439 öğrenci üzerinde yapılan çalışmaya göre meslek seçiminin nedenleri arasında ilk sırada mesleğe duyulan ilgi yer almaktadır (Köksalan, 1999). ABD'de yapılan araştırmalarda, bireyin kendi seçimlerinin etkili olduğu gösterilmiştir (Bregman ve Killen, 1999). Değişik üniversitelerde okuyan 1500 öğrenci üzerinde yapılan ankete göre gençlerin mesleki eğitimin seçiminde baba mesleğinin önemli olduğu ifade edilmektedir (Köksalan, 1999).

Ailenin ekonomik düzeyi de meslek seçiminde önemli rol oynar. Ailelerin ekonomik durumu, eğitim düzeyi, ergenin meslek seçimini olumlu veya olumsuz şekilde etkilemektedir. Yapılan araştırmalara

göre ekonomik ve kültürel düzeyi yüksek ailelerde ergenler bu doğrultuda destek görmekte, ekonomik ve kültürel durumu yetersiz ailelerde ergenler kısa sürede kazanç getirebilecek mesleklere yönelmektedir (Brown, 2002). Maaş ve iş garantisi olan ebelik ve hemşirelik mesleklerinin öğrencilerin ilgisini bu eğitimi almaya yönelttikleri çeşitli çalışmalarda belirtilmektedir (Larsen vd., 2003; Seago vd., 2006).

Hemşirelik eğitiminin seçilmesinde demografik faktörlerin önemli olduğu bazı çalışmalarda yer almaktadır (Barkley ve Kohler, 1992; Tang vd. 1998). Tang vd. (1998)'nin çalışmasında kadınların hemşireliğe daha olumlu bir yaklaşım gösterdiği belirtilmektedir. Yurt dışında yapılan çalışmalarda anne ve baba eğitim düzeyinin artması ile hemşirelik eğitimi ve mesleğini seçmeye karşı ilginin arttığı belirtilmektedir (Lerner, 1991). Ancak ülkemizde yapılan araştırmalarda bu bulguyu kanıtlayan veriler bulunmamaktadır. Hemşirelik öğrencilerinin anne ve baba eğitim durumları büyük oranda ilköğretim düzeyindedir (Altuğ-Özsoy, 1999; Kömürcü vd., 1988; Şirin vd., 1996).

Literatür incelendiğinde hemşirelik eğitiminin seçilmesinde psiko-sosyal faktörleri inceleyen araştırmaların olduğu, ancak ebelik eğitimi seçme nedenlerine ilişkin iki Türkçe yayın dışında çalışma olmadığı görülmüştür. Hemşirelik öğrencilerinin hemşirelik eğitimi seçme nedenlerine ilişkin yapılan çalışmalar incelendiğinde en sık söz edilen nedenler arasında "rastlantı" (Altuğ-Özsoy vd. 1999; Karadakovan 1992; Kocaman ve Okumuş, 1978; Şirin 1996.), "isteyerek" (Erdemir, 1997; Karadakovan, 1992; Kocaman ve Okumuş, 1978), "iş bulma kolaylığı" (Karadakovan 1996; Tüfekçi, 1998), "kısa yoldan meslek sahibi olma" (Şirin, 1996), "insanlarla ilgili olması" (Tüfekçi, 1998), "ailenin önerisi" (Altuğ-Özsoy vd., 1999) gibi ifadelerin bulunduğu görülmüştür. Yabancı yayınlarda benzer ve farklı nedenlerden söz edilmekte, "hemşire olarak hastanede çalışma isteği" (Law ve Arthur, 2003), "iş olanakları" (Mooney vd., 2008), "aile üyelerinin önerisi" (Mooney vd., 2008), "basın-yayın organlarının etkisi" (Mooney vd., 2008) gibi ifadeler bulunmaktadır. Ebelik eğitimi seçme nedenlerine ilişkin iki Türkçe yayın incelendiğinde Karadağ'ın (2000) çalışmasında "insanlara yardım etme isteği" ve Ege'nin çalışmasında "aile önerisi" ilk seçme nedeni olarak gösterilmektedir.

Mesleki eğitimin seçilmesinde psiko-sosyal faktörlerden bir olan "insanlara yardım etme isteği" bazı araştırmalarda belirtilmektedir

(Grossman ve Northop, 1993; Kersten vd., 1991; Rheume vd., 2003; While ve Blacman, 1998).

Bu çalışma Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi (2007'den önce Cebeci Sağlık Yüksekokulu) Ebelik ve Hemşirelik Bölümünü seçen ve kayıt yaptıran öğrencilerin, bu eğitimi seçme nedenleri ve öğrencilerinin yıllara göre seçme nedenlerinde farklılık olup olmadığını belirlemek amacıyla planlanmıştır.

Çalışmanın yanıt aradığı diğer sorular:

- Öğrencilerin ebelik ve hemşirelik eğitimini seçme nedenlerinde yıllara göre fark var mıdır?
- Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin kendi alanlarındaki eğitimini seçme nedenleri arasında fark var mıdır?

MATERYAL VE YÖNTEM

Tanımlayıcı nitelikte yapılan bu çalışma kapsamında 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi (2007'den önce Cebeci Sağlık Yüksekokulu) Ebelik ve Hemşirelik bölümlere kayıt yaptıran ve kabul edilen birinci sınıf öğrencileri alınmıştır. Ancak Ankara Üniversitesi Cebeci Sağlık Yüksekokulu Ebelik ve Hemşirelik Bölümleri 2007 yılı Nisan ayında Sağlık Bilimleri Fakültesine bağlanmıştır. Öğrencilerin tümü cinsiyet olarak kadındır. Araştırmada örneklem seçilmemiş, araştırmaya katılmayı kabul edenlerin tümüne hazırlanan çok sorulu anket formu uygulanmıştır. Araştırmaya başlamadan önce kurumdan yazılı izin alınmıştır.

Veri toplama aracı olarak 26 soruluk anket formu oluşturulmuş ve uygulanmıştır. Anket formunda demografik özellikler (sekiz sorulu) ve mesleği seçme nedenleri (18 sorulu) olmak üzere iki bölüm bulunmaktadır. Mesleki eğitimi seçme ile ilgili sorular mesleği seçme nedenleri, ailede ve yakın çevrede aynı meslekten olan kişilerin varlığı, sağlık meslekleri içinde öncelikli meslek seçimi gibi soruları kapsamaktadır.

Çalışma evrenini Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi (2007'den önce Cebeci Sağlık Yüksekokulu) Ebelik ve Hemşirelik Bölümünde kayıt yaptıran birinci sınıf öğrencileri (n: 638) oluşturmuştur. Çalışmada örneklem seçilmemiştir. Çalışmaya 1999-2002 yılları arasında Ebelik ve Hemşirelik bölümüne kayıt yaptıran ve kabul edilen birinci sınıf öğrencileri (n: 257) ile 2005-2008 yılları

arasında Ebelik ve Hemşirelik Bölümünde kayıt yaptıran ve kabul edilen birinci sınıf öğrencileri (n: 381) alınmıştır. Anket uygulaması eğitim-öğretim döneminin başlangıcında ilk 15 gün içinde yapılmıştır. Toplanan veriler yüzdeler ve SPSS paket programında ki-kare testi uygulanarak değerlendirilmiştir.

BULGULAR

Çalışma ile elde edilen bulgular, başlıca iki başlık altında sunulmaktadır. Demografik özelliklerle ilgili bulgular yaş, anne ve baba eğitim düzeyi, yaşanan il, anne ve baba mesleği, mezun olunan okul ve gelir durumu açısından ele alınmıştır. Ebelik-Hemşirelik bölümünü seçme nedenleri başlığı altında öğrencilerin yıllara göre bölümlerini seçme nedenlerinde farklılık olup olmadığı incelenmiştir.

Demografik Özellikler

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamalarına bakıldığında 1999-2002 yılları arasındaki hemşirelik grubunda yaş ortalaması 19.12 ± 1.24 , ebelik grubunda yaş ortalaması 19.27 ± 1.41 , 2005-2008 yılları arasındaki hemşirelik grubunda yaş ortalaması 20.15 ± 1.48 , ebelik grubunda ise yaş ortalaması 20.13 ± 1.62 olarak bulunmuştur. Çalışmaya katılan tüm öğrencilerin demografik özellikleri Tablo 1'de verilmektedir.

1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında bölümlere kayıt yaptıran ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin demografik özellikleri incelendiğinde 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin yaş ortalamasının değiştiği, 20 yaş ve üzerinde ebelik ve hemşirelik bölümlerine kayıt yaptıran öğrencilerin oranının %16.3'den %39.1'e yükseldiği belirlenmiştir. Yapılan istatistiksel değerlendirmede 2005-2008 yılları arasında 20 yaş ve üzeri öğrencilerin oranındaki artışın önemli bulunduğu görülmüştür ($\chi^2=20.72$, $p<0.0001$).

1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin yaşadığı yer karşılaştırıldığında illerden gelen öğrencilerin oranının %80.2'den %66.1'e düştüğü, ilçelerden gelen öğrencilerin oranının ise %17.1'den %28.4'e yükseldiği ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2=15.03$, $p<0.0005$).

1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran ebelik öğrencilerinin baba mesleği karşılaştırıldığında işsiz oranının %4.0'dan %11.7'ye yükseldiği, memur oranının %26.4'den %18.3'e

düştüğü görülmüş ve aradaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olduğu bulunmuştur.

1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin anne mesleği karşılaştırıldığında çalışmayan/ev hanımı oranının % 84.8'den %92.9'a yükseldiği, çalışan annelerin oranının %15.2'den %7.1'e düştüğü görülmüş ve istatistiksel olarak anlamlı sonuç bulunmuştur ($\chi^2 = 8.246$, $p < 0.001$).

1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin mezun oldukları lise karşılaştırılması yapıldığında 1999-2002 yılları arasında Anadolu liselerinden ebelik ve hemşirelik bölümlerine kayıt yaptıran öğrenci bulunmazken, 2005-2008 yılları arasında hemşirelik bölümüne başvuranların oranının % 12.7 ve ebelik bölümüne başvuranların % 23.1 olduğu, süper liselerden gelen öğrencilerin oranlarının arttığı, sağlık meslek liselerinden gelen öğrencilerin oranlarının azaldığı görülmüştür.

1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran ebelik öğrencilerinin gelir durumu karşılaştırıldığında asgari ücret altında geliri olanların oranının arttığı ve bu artışın istatistiksel olarak da anlamlı olduğu bulunmuştur ($\chi^2 = 6.72$, $p = 0.0095$).

Tablo 1- Öğrencilerin Demografik Özellikleri

Özellikler	1999-2002 Ebelik		1999-2002 Hemşirelik		2005-2008 Ebelik		2005- 2008 Hemşirelik	
	n:125	%	n: 132	%	n: 212	%	n: 169	%
Yaş:								
18 ↓	10	8.0	7	5.3	2	0.9	1	0.6
18-18.9	27	21.6	39	29.6	35	16.5	25	14.8
19-19.9	41	32.8	42	31.8	48	22.7	54	31.9
20 ve ↑	47	37.6	44	33.3	127	59.9	89	52.7
Baba Eğitimi:								
Okur yazar değil	2	1.6	-	-	2	0,9	3	1,8
Okur yazar	3	2.4	3	2.3	7	3.4	7	4,1
İlkokul	56	44.8	56	42.4	84	39.6	61	36.1
Ortaokul-Lise	48	38.4	55	41.7	84	39.6	71	42.0
Üniversite	16	12.8	18	13.6	35	16.5	27	16.0
Anne Eğitimi:								
Okur-yazar değil	3	2.4	7	5.3	7	3.4	5	3.0
Okur yazar	10	8.0	13	9.8	11	5.1	10	5.9
İlkokul	81	64.8	78	59.1	142	67.0	108	63.9
Ortaokul-Lise	27	21.6	31	23.5	49	23.1	40	23.6
Üniversite	4	3.2	3	2.3	3	1.4	6	3.6
Yaşanan Yer:								
İl	97	77.6	109	82.5	147	69.3	105	62.1
İlçe-Köy	28	22.4	23	17.5	65	30.7	64	37.9
Baba Mesleği:								
İşsiz	5	4.0	5	3.8	25	11.7	18	10.7
İşçi	30	24.0	30	22.7	59	27.8	30	17.8
Memur	33	26.4	32	24.2	39	18.3	41	24.2
Çiftçi	5	4.0	8	6.1	9	4.2	7	4.1
Serbest/Esnaf	35	28.0	32	24.2	39	27.8	37	21.9
Emekli	17	13.6	25	19.0	41	19.2	36	21.3
Anne Mesleği:								
İşçi/Esnaf	10	8.0	7	5.3	3	1.4	1	0.6
Memur	7	5.6	7	5.3	10	4.7	7	4.1
Çalışmayan/Ev Hanımı	106	84.8	114	86.4	197	92.9	156	92.3
Emekli	2	1.6	4	3.0	2	1.0	5	3.0
Mezun Olduğu Okul:								
Anadolu Lisesi	-	-	-	-	27	12.7	39	23.1
Lise	87	69.6	89	67.4	135	63.7	88	52.0
Süper Lise	12	9.6	20	15.2	39	18.3	37	21.9
Sağlık Meslek L.	26	20.8	23	17.4	11	5.3	5	3.0
Gelir Durumu:								
Asgari ücret ↑	92	73.6	92	69.7	125	59.0	108	63.9
Asgari ücret ↓	33	26.4	40	30.3	87	41.0	61	36.1

Ebelik ve Hemşirelik Bölümünü Seçme Nedenleri

Ankara Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Ebelik ve Hemşirelik Bölümlerine 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında kayıt yaptıran öğrencilerin mesleki eğitimi seçme nedenleri yıllara göre incelenmiş ve sonuçlar Tablo 2'de verilmiştir.

Tablo 2- Ebelik-Hemşirelik Bölümünü Seçme Nedenleri

Mesleği Seçme Nedenleri	Ebelik N:125 1999-2002		Hemşirelik N:132 1999-2002		Ebelik N:212 2005-2008		Hemşirelik N:169 2005-2008	
	n	%	n	%	n	%	n	%
Puan durumu	39	31.2	55	41.7	54	25.4	26	15.2
İş imkanı	38	30.4	19	14.4	51	24.1	67	40.0
İnsanlara yardımı sevme	30	24.0	37	28.2	38	17.9	44	26.0
Sağlık alanı	11	8.8	12	9.0	27	12.8	4	2.3
Gelişime açık	4	3.2	4	3.0	14	6.6	9	5.3
Ankara'da okuma	3	2.4	2	1.5	3	1.4	1	0.6
Tavsiye	-	-	3	2.2	22	10.4	18	10.6
Kadınlarla ilgili meslek	-	-	-	-	3	1.4	-	-
Toplam	125	100.0	132	100.0	212	100.0	169	100.0

Tablo 2 incelendiğinde, 1999-2002 yılları ve 2005-2008 yılları arasında öğrencilerin ebelik ve hemşirelik eğitimi seçme nedenlerine bakıldığında ilk üç sırada “puan uygunluğu”, “iş imkanı” ve “insanlara yardımı sevme” şeklinde sıralandığı görülmektedir. Bu sıralama ebelik öğrencilerinde yıllara göre farklılık göstermezken, hemşirelik öğrencilerinde 1999-2002 yılları arasında sıra ile “puan uygunluğu” (% 41.7), “insanlara yardımı sevme” (% 28.2), “iş imkanı” (%14.4) iken, 2005-2008 yılları arasında bu sıralama “iş imkanı” (% 40.0), “insanlara yardımı sevme” (%26.0), “puan uygunluğu” (%15.2) olarak yer almıştır.

Tablo 3- Bölümünü Puan Uygunluğu Nedeniyle Seçen Öğrencilerin Dağılımı

	1999-2002 n(%)	2005-2008 n(%)	Toplam n(%)
Ebelik	39(22)	54(31)	93(43)
Hemşirelik	55(32)	26(15)	81(47)
Toplam	94(54)	80(46)	174(100)

Tablo 3’de “puan uygunluğu” nedeniyle ebeklik ve hemşirelik bölümünü seçen öğrencilerin istatistiksel karşılaştırması yapılmıştır. Tablo 3 incelendiğinde yıllar arasında ebeklik öğrencilerinin puan uygunluğu nedeniyle bölümü tercih oranı artarken, hemşirelik öğrencilerinin yıllar arasında oranı azalmış ve gruplar arasındaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur ($\chi^2 = 10.73$, $p < 0.001$).

Tablo 4- Bölümünü İş İmkkanı Nedeniyle Seçen Öğrencilerin Dağılımı

	1999-2002 n(%)	2005-2008 n(%)	Toplam n(%)
Ebelik	38(22)	51(29)	89(51)
Hemşirelik	19(11)	69(38)	86(49)
Toplam	57(33)	118(67)	175(100)

Tablo 4’de “iş imkanı” nedeniyle ebeklik ve hemşirelik bölümünü seçen öğrencilerin yıllara göre dağılımı görülmektedir. Tablo 4 incelendiğinde “iş imkanı” nedeniyle öğrencilerin hemşirelik eğitimini seçme nedenleri oranı artmış, ebeklik öğrencilerinde bu artış çok fazla olmamıştır. Yapılan istatistiksel karşılaştırmada anlamlı sonuç bulunmuştur ($\chi^2 = 7.54$, $p < 0.01$).

1999-2005 yılları arasında tavsiye ile ebeliği seçen öğrenci bulunmazken, 2005-2008 yılları arasında %10.4’lük bir oranla tavsiye ile seçme nedenleri arasında yer almıştır. Diğer bir sonuç da 2005-2008 yılları arasında ebeklik öğrencileri az da olsa “kadınlarla ilgili meslek” olması nedeniyle bu bölümü seçtiklerini ifade etmeleridir.

TARTIŞMA

Bu çalışmada öğrencilerin ebeklik-hemşirelik bölümünü tercih nedenleri ele alınarak, yıllara göre tercih nedenlerinde farklılık olup olmadığına ilişkin bulguların temel iki başlık halinde literatür eşliğinde tartışması yapılmıştır.

Demografik Özellikler

Bu çalışmada 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında ebelik ve hemşirelik bölümlerine kayıt yaptıran öğrencilerin demografik özellikleri incelenmiştir. 2005-2008 yılları arasında ebelik ve hemşirelik bölümlerine 20 yaş üzeri kayıt yaptıran öğrencilerin oranı artmıştır. Öğrenci seçme sınavında 2003 yılında yapılan değişikliğe göre sınav sonrası üniversite bölüm tercihleri yapılması uygulamasına geçilmiştir. Araştırmada toplanan verilere göre ebelik ve hemşirelik bölümlerine 1999-2002 döneminde kayıt yaptıran öğrencilerden bir kezden fazla üniversite sınavına girenlerin oranı % 65.4 iken, 2005-2008 yılları arasında %73.2'ye yükselmiştir. Bu nedenle öğrencilerin yaş ortalamalarında artış olmuştur.

Öğrencilerin yaşadığı yer incelendiğinde 1999-2002 yılları arasında illerden gelen öğrencilerin oranı % 80.2 iken, 2005-2008 yılları arasında bu oran % 66.1'e düşmüştür. Bu sonuç özellikle hemşirelik öğrencileri arasında olmuştur. Buna karşılık ilçe ve köylerden gelen öğrencilerin oranı artmıştır. Son yıllarda hemşirelik mesleğinin yükselen meslekler arasında yer alması ve üniversiteye hazırlık kurslarında bölüm tercihi konusunda öğrencilere danışmanlık hizmetleri yoluyla mesleği tanıtıcı bilgilerin verilmesi, lise öğrencilerinin ebelik/hemşirelik mesleğini tercih etmelerine yardımcı olmuştur.

Öğrencilerin anne ve baba mesleği incelendiğinde, tüm öğrencilerin anne ve baba mesleğinde 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında farklılık görülmüştür. İşsizlik oranının çoğalmasıyla öğrencilerin ailelerinde asgari ücret altında gelire sahip olma oranı artmıştır. Bu veri son yıllarda Türkiye'de işsizlik oranının artmasına paralel olarak değişim göstermiş olabilir.

Öğrencilerin mezun oldukları liseler incelendiğinde farklılıklar olduğu görülmektedir. 1999-2002 yılları arasında Anadolu Liselerinden ebelik ve hemşirelik bölümlerinde eğitimi seçen öğrenci bulunmazken, 2005-2008 yılları arasında bu oranın yükseldiği görülmüştür. Süper Lise ve Sağlık Meslek Liselerinden gelen öğrencilerin oranı azalmıştır. Sağlık Meslek Liselerinin ebelik ve hemşirelik bölümleri 1996 yılında kapatılmıştır. Bu nedenle Sağlık Meslek Liselerinden gelen öğrenci sayısı azalmıştır. Anadolu Liselerinden gelen öğrencilerin ebelik ve hemşirelik eğitimini seçmesi, bir üniversiteye kayıt olma ve açıkta kalmama düşüncesinden kaynaklanmaktadır.

Ebelik ve Hemşirelik Eğitimini Seçme Nedenleri

Öğrencilerin ebelik ve hemşirelik eğitimini seçme nedenlerinden ilk üç sırada “puan durumu”, “iş imkanı” ve “insanlara yardımı sevme” yer almaktadır. Farklı dönemlerde ebelik ve hemşirelik eğitimini seçen öğrencilerin seçme nedeni ve yıllar arasındaki fark incelenmiştir. Genel olarak bakıldığında 1999-2002 yılları arasındaki üniversite giriş sisteminde sınav öncesi üniversite ve bölüm tercihleri belirlenmekteydi. Bu nedenle öğrenciler arasında sınav sonrası herhangi bir yüksek öğretim kurumuna kaydolmama endişesi daha yaygındı. ÖSS’de düşük puan alma olasılığına karşılık hemşirelik ve ebelik eğitimi öğrencilerin tercih listelerinde yer almaktaydı. 1999-2002 yılları arasında “puan uygunluğu” nedeniyle hemşirelik ve ebelik bölümleri seçilmekteydi. Oysa 2005-2008 yılları arasında ÖSS tercih sistemi değişmiştir. Öğrencilerin sınav sonrası puanı belirlendikten sonra üniversite ve bölüm tercihlerini yapmaları sağlanmıştır. Bu uygulama öğrencilere istedikleri bölümü tercih edebilme serbestliği getirmiştir. Bu nedenle bu yıllar arasında “puan uygunluğu” nedeniyle ebelik ve hemşirelik eğitimini seçme durumu azalmıştır.

Kocaman’ın (1982) çalışmasında, hemşirelik eğitimini seçme nedeni olarak öğrencilerin %35’i zorunluluk, Bayık’ın (1984) çalışmasında öğrencilerin %6’sı puan uygunluğu, Karadokvan’ın (1996) çalışmasında %18’i bir yüksek öğretim programına devam edebilme, Altuğ-Özsoy’un (1999) çalışmasında %18.9’u sınav sonuçları, Buzlu ve Kutlu’nun (1997) çalışmasında %5’i açıkta kalmak istememesi, Dinç vd. (2007) çalışmasında %30’u puan uygunluğu şeklinde belirtmişlerdir. Ebelik öğrencilerinin bölümlerini seçme nedenlerine ilişkin yapılan çalışma sayısı azdır. Tüfekçi vd. (1998) yaptıkları çalışmada ebelik ve sağlık memurluğu öğrencilerinin %12’si ÖYS sonucu yerleştirme nedeniyle seçtiklerini belirtirken, Ege vd. (2000) çalışmasında %37.1’i tercih hatası nedeniyle ebeliği seçtiklerini belirtmektedirler.

1999-2002 yılları arasında “iş imkanı” nedeniyle bölümünü seçme, ebelikte ikinci ve hemşirelikte üçüncü sırada yer almıştır. 2005-2008 yılları arasında ise “iş imkanı” hemşirelik öğrencileri arasında bölümlerini seçme nedenleri arasında birinci sıraya yükselmiştir. Özellikle son 5 yılda özel hastanelerin hızla artması hem hemşirelik hem de ebelik öğrencilerinin çok kolaylıkla iş bulmasına neden olmuş, tatmin edici ücretlerle iş imkanı yaratmıştır. Sağlık hizmetlerinin kamu sektöründen özel sektöre doğru kayması insan gücünün de istihdamını kolaylaştırmıştır. Yine son yıllarda Sağlık Bakanlığının hemşireliğin özel dallarında sertifika vermesi ve bu alanlarda tatmin edici ücret ödemesi öğrencilerin bu eğitimleri

seçmelerini kolaylaştırmıştır. Sağlık sektöründe bu hızlı gelişme hem toplumun hem de öğrencilerin ilgisini hemşirelik ve ebelik alanlarına yöneltmiştir. While ve Blackman (1998), Larsen vd. (2003), Seago vd. (2006) çalışmalarında da iş güvencesi ve iyi bir gelir sağlaması nedeniyle hemşirelik mesleğinin tercih edildiği belirtilmektedir. Son yıllarda Avrupa Birliği ile bütünleşme çabaları içerisinde hemşirelere serbest dolaşım imkanı tanınmıştır. Böylece global sağlık bakımı kavramı gündeme gelmiş ve hemşireliği aranan meslekler olarak yükseltmiştir. Türkçe literatürde yapılan çalışmalarda hemşirelik öğrencilerinin Tüfekçi ve Yıldız'ın (2009) çalışmasında % 30.5'i, Şirin vd. (2008)'nin çalışmasında % 41.1'i, Yılmaz vd. (1995)'nin çalışmasında %52.57'si, Karadakovan'ın (1996) çalışmasında %36.6'sı, Buzlu ve Kutlu'nun (1997) çalışmasında %59'u, Tüfekçi vd. (1998)'nin çalışmasında %32.6'sı, Dinç vd. (2007) çalışmasında öğrencilerin %7.8'i mezuniyet sonrası iş bulma imkanının fazla olması nedeniyle bölümlerini seçtiklerini bildirmişlerdir. Ebelik öğrencileri ile ilgili çalışmalarda ise Ege vd. (2000) öğrencilerin %32.9'unun iş bulma kolaylığı nedeniyle ebelik eğitimini seçtiklerini belirtmişlerdir.

Ebelik ve hemşirelik öğrencilerinin bölümlerini seçme nedeni olarak ilk üç nedenden biri olan "insanlara yardımı sevme" önemli bir etken olmuştur. "İnsanlara yardımı sevme" altruistik bir yaklaşımdır. Bu konuda While ve Blackman (1998), Manninen (1998), Bought ve Lentini (1999), Hemsley–Brown ve Fosket (1999), Beck (2000), Rheume vd. (2003) yaptıkları çalışmalarda bir kişinin bakımı ve yardımını yapma isteği nedeniyle hemşirelik mesleğinin seçildiğini bildirmektedirler. Öğrencilerin gelecekte mesleklerini uygularken başkalarına yardım ederek onların gereksinimlerini karşılama kendilerini iyi hissetmelerine yardımcı olacağından empati ve yardımseverlik meslek seçimlerinde önemli rol oynamıştır. Kersten vd. (1991), Barkley ve Kohler (1992), Grossman ve Northrop (1993), Reiskin ve Haussler (1994), Steven ve Walker (1993)'in çalışmalarında öğrenci hemşirelerin mesleklerini seçme nedenleri araştırılmış, bu çalışmalarda mesleği seçmede önemli nedenler olarak "diğerlerine yardım gereksinimi" ve "insanı faktörlerin" yer aldığı belirtilmektedir.

"İnsanlara yardımı sevme" nedeniyle öğrencilerin hemşirelik eğitimini seçme nedenleri bazı Türkçe çalışmalarda da ele alınmıştır. Karadakovan'ın (1996) çalışmasında %18.56'sı istediği bölüm olduğu için, Yılmaz'ın (1996) çalışmasında % 4'ü mesleklerini sevdiği için, Fadiloğlu vd.'nin (1986) çalışmasında öğrencilerin % 25.88'si sevdiği için bu mesleği seçtiklerini belirtmişlerdir. Karadağ vd.'nin (2000) çalışmasında ise ebelik öğrencilerinin %29'u insanlara yardımı

sevdikleri için, Tüfekçi vd.'nin (1998) çalışmasında % 22.8'i insanlarla ilgili meslek olması şeklinde ifade etmişlerdir. Atalay ve Tel'in (1999) "Gelecek Yüzyılda Hemşirelikte Lisans Eğitiminin Vizyonu" adlı çeviri yazısında hemşirelikle ilgili profesyonel değerler içinde alturizmden söz edilir. Kocaman ve Okumuş'un (1978) çalışmasında, kadınların meslek seçiminde, öğretmenlik ve hemşirelik mesleklerini kadının geleneksel annelik işlevinin uzantısı olduğu için tercih ettikleri belirtilmektedir. Son yıllarda bu mesleklere ebeliğin de eklendiği söylenebilir.

Yapılan çalışmalarda meslek seçiminde ailenin etkisine ilişkin veriler de bulunmaktadır. Ailelerin önerileri ile hemşireliği seçenlerin oranı Bayık'ın (1984) çalışmasında %13, Fadiloğlu vd.'nin (1996) çalışmasında %10, Buzlu ve Kutlu'nun (1997) çalışmasında % 30, Altuğ-Özsoy vd.'nin (1999) çalışmasında %33.6, Dinç vd.'nde (2007)% 22.3 olarak bulunmuştur. Ege vd.'nin (2000) çalışmasında ebek öğrencilerinin % 50'si aile isteği ile mesleklerini seçtiklerini belirtmişlerdir. Çalışmamızda yıllara göre hemşirelik mesleğini aile isteği ile seçme oranı artmış, ebek mesleği önceleri tavsiye edilmezken, sonraki yıllarda aileler tarafından önerilen bir meslek haline gelmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma ile 1999-2002 ve 2005-2008 yılları arasında bölümlerine kaydolan ebek öğrencileri arasında mesleki eğitimi seçme nedenleri konusunda sıralama değişmezken, hemşirelik öğrencilerinde değişmiştir. Öğrenciler önceki yıllarda öğrenci yerleştirme sınavı (ÖYS) sonucuna göre puanları uygun olduğu ve bir üniversiteye kaydolabilmek için hemşirelik bölümünü seçerken, sonraki yıllarda mesleğin tanıtımı ve iş olanaklarının artması gibi nedenlerle bu mesleği seçtiklerini belirtmişlerdir. Bu sonuç ülkenin ekonomik koşulları ve sağlık hizmetlerindeki gelişmelerle paralellik göstermektedir.

Mesleği seçme nedenlerine göre öğrencilerin akademik başarı durumlarının araştırılması ve ebek/hemşirelik öğrencileri ile karşılaştırılması gibi daha ileri çalışmaların yapılması önerilebilir. Ayrıca erkek öğrencilerin hemşireliği seçme nedenleri araştırılabilir. Öğrenciler hakkında toplanan bu verilerin bireysel danışmanlık hizmetlerinde kullanılması yararlı olabilir. Öğrencilerin seçtikleri mesleklere karşı olumsuz duygularının paylaşılması ve bu duyguların olumlu hale getirilmesinde bireysel öğrenci görüşmeleri yararlı olabilir. Mesleklerin gelişmesinde bu tür çalışmaların katkı vereceğine inanılmaktadır.

KAYNAKLAR

- Altuğ-Özsoy, S. Uysal, A. Bayık, A. Erefe, İ.(1999). Hemşire öğrencilerin mesleğe ilişkin görüşlerinin ileriye dönük incelenmesi, II. Ulusal Hemşirelik Kongresi Bildirileri, Erzurum.
- Atalay, M. Tel, H. (1999). Gelecek yüzyılda hemşirelikte lisans eğitiminin vizyonu. Cumhuriyet Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi. 3(2), 47-54.
- Barkley, T.W. Kohler, P.A. (1992). Is nursing's image a deterrent to recruiting men into the profession? Male high school student respond. Nursing Forum, 27(2), 9-14.
- Bayık, A. (1984) Ege üniversitesi hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin meslek seçimi ve okuldan ayrılma durumları üzerine bir inceleme. Türk Hemşireler Derneği Dergisi, 1, 20-24.
- Beck, C. (2000) The experience of choosing nursing as a career. Journal of Nursing Education.39(7), 320-322.
- Bought, S. Lentini, A. (1999). Why do women choose nursing? Journal of Nursing Education. 38(4), 156-161.
- Bregman, G. & Killen, M. (1999). Adolescents and young adults reasoning about career. Journal of Research on Adolescence, 9(3), 253-75.
- Brown, D. (2002). The role of work and cultural values in occupational choice, satisfaction, and success: a theoretical statement. Journal of Counseling & Development, 80(1), 48-56.
- Buzlu, S. & Kutlu, Y. (1997). İstanbul üniversitesi florence nightingale hemşirelik yüksekokulu öğrencilerinin hemşireliğe ve mezuniyet sonrasına ilişkin düşünceleri. IV Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Kıbrıs.
- Dinç , S. Kaya, Ö. & Şimşek, Z. (2007). Knowledges, considerations and expectations of nursing students about nursing profession in Harran University Health School . Journal of Atatürk University Nursing School. 10(1), 1-9.
- Ege, E. Zincir, H. Timur S. Geçgil E. Dursun S. Avşar Z. Toprak H. Durmaz Z. Ekinci M. Erkuş, G. (2000). malatya sağlık yüksekokulu ebelik bölümü öğrencilerinin sorunları ve mesleki beklentileri. 2000'li Yıllarda Sağlık Yüksek Okullarında Eğitimin Geleceği Sempozyumu, 15-17 Haziran, 2000, Malatya.

- Erdemir,F.(1997), "Hemşirelik yüksek okulu 1. sınıf öğrencilerinin h.y.o'nu tercih etme ve okula başlamaya karar verme özellikleri ve okula devam etmede etkili faktörler", IV Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, Kıbrıs.
- Fadıloğlu, Ç. Yılmaz D. Esen A. Karadakovan A. (1986). Ege üniversitesi hemşirelik yüksek okulunun öğrencilerinin eğitim sorunları ve mesleki beklentilerinin saptanması. I.Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, İstanbul.
- Grossman, D. G. S. Northrop, C. (1993). What high school students think of a nursing career: a survey of dade county senior high school. *Journal of Nursing Education*, 32(4), 157-162.
- Hemsley-Brown, L. Foskett, N. (1999). Career desirability:young people's perceptions of nursing as a career. *Journal of Advanced Nursing*. 29:6, 1342-1350.
- Karadağ, N. Türker, S. Erkenci, Y. Korkmaz, M. Başkurt, S. Özenç, Ö.(2000) "Balıkesir üniversitesi sağı yüksek okulu öğrencilerinin mesleği seçme nedenleri ve ebelik- sağılık memurluğı mesleğine bakış açıları", 2000'li Yıllarda Sağılık Yüksek Okullarında Eğitimin Geleceğı Sempozyumu, 15-17 Haziran, 2000, Malatya.
- Karakovan, A. (1996). "Ege üniversitesi hemşirelik yüksek okulu öğrencilerinin eğitimin başlangıcında ve mezuniyetten önce meslek seçimi beklentileri ve çalışmak istedikleri alanlar ile ilgili görüşlerinin incelenmesi", *Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Sempozyumu Kitabı*, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1996; 301-308. İzmir.
- Kersten, J. Bakewell, K. Meyer, D. (1991). Motivating factors in a student's choice of nursing as a career. *Journal of Nursing Education*, 30:1, 30-33.
- Kocaman,G. Okumuş,H. (1978). Öğrenci hemşirelerin mesleklerine ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma",. *Türk Hemşireler Derneğı Dergisi*, Özel Sayı, 2-3, 8-14.
- Köksalan, B. (1999). Üniversite öğrencilerinin meslek seçimini etkileyen bazı faktörler", *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, İnönü Üniversitesi, Malatya.
- Kömürcü, N. Erdoğan,N. Eti, F. Yıldırım,Z. Günay, N. Yazıcı, S. (1988). Marmara üniversitesi meslek yüksek okulu hemşirelik bölümü ilk öğrencilerinin mesleğı isteyerek seçip seçmeme

durumları ile mezun olabilmeleri arasındaki ilişki", II. Ulusal Hemşirelik Eğitimi Sempozyumu, İstanbul.

- Larsen, P. McGill, J. Palmer, S. (2003) Factor influencing career decisions: perspectives of nursing students in three types of programs. . Journal of Nursing Education, 42:4, 168-173.
- Law, W. & Arthur, D. (2003). What factor influence hong kong school students in their choice a career in nursing? International Journal of Nursing Studies. 40, 23-32.
- Lerner, D.J. (1991). Occupational behavior and attitude among new RNs. Nursing Economics. 9(3), 165-170.
- Manninen, E. (1998). Changes in nursing students' perceptions of nursing as they progressthrough their education. Journal of Advanced Nursing. 27, 390-398.
- Mooney, M. Glacken, M. O'Brien (2008). Choosing nursing as a creer: a qualitative study. Nurse Education Today, 28,(3) 385-392.
- Ö.S.Y.M. Araştırma Geliştirme ve Proje Birimi, "Üniversitelerarası seçme sınavına giren adayların yüksek öğretim programlarını tercihleri üzerine bir araştırma", Haziran 1978, Ankara.
- Reiskin, H. Haussler, S.C. (1994). Multicultural students' perceptions of nursing as a career. Image: Journal of Nursing Scholarship. 26(1), 61-64.
- Rheume A. Woodside, R. Gautreau, G. Ditommaso E. (2003). Why students choose nursing. Canadian Nurse, 99(5), 25-29.
- Seago, J.A. Spetz, J. Alvarado, A. Keane, D. (2006). The nursing shortage: Is it really about image? Journal of Healthcare Management. 51(2), 96-110.
- Steven, K.A. & Walker E.A. (1993) Choosing a career; why not nursing for more high school seniors? Journal of Nursing Education.32(1), 13-17.
- Şirin, A. Karacan, G. Çebişli A. (1996). Sağlık meslek lisesi öğrencilerinin bir kariyer tercihi olarak hemşirelik mesleği hakkındaki düşünceleri. Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yılı Sempozyumu Kitabı, Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir, 1996; 155-162.

- Şirin, A. Öztürk, R. Bezci, G. Çakar, G. Çoban, A. (2008) Hemşirelik öğrencilerinin meslek seçimi ve mesleği uygulamaya yönelik görüşleri. *Dirim Tıp Dergisi*. 83: 69-75.
- Tang, K.C. Duffield C. Chen J. Creegan R. Mak, C. & Lesley, G. (1998) Predictors of intention of study nursing among school students speaking a language other than English at home. *Australian Journal of Advanced Nursing*. 15:2, 33-29.
- Tokar, D.M. Fisher, A.R. Subich, L.M (1998). Personalty and vocational behavior; a selective review of the literature, 1993-1997 *Journal of Vocational Behavior*, 53, 115-153.
- Tüfekçi, İ. Karadağ, N. Banlurt, S. Korkmaz, M. Kışioğlu, A. (1998) Balıkesir üniversitesi sağlık yüksek okulu öğrencilerinin mesleki eğitim ve yüksek öğrenim ile ilgili sorunları, *Hemşirelik-Ebelik Eğitim ve Uygulamalarında Kalite Sempozyumu*. Kayseri.
- Tüfekçi , F. G. Yıldız, A. (2009). Öğrencilerin hemşireliği tercih etme gerekçeleri ve gelecekleri ile ilgili görüşleri. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi*. 12(1), 31-36.
- While, A. Blacman, C. (1998). Reflections on nursing as a career choice. *Journal of Nursing Management*, 6(4), 231-237.
- Yılmaz, D. Şirin, A. Saruhan A. Soğukpınar A. Karacan G. (1995). Lise son sınıf öğrencilerinin hemşireliği bir meslek olarak algılamalarının incelenmesi, *Türk Hemşireliğinde Yüksek Öğrenimin 40. Yıl Sempozyumu*, 65-71, İzmir.

